

liza osvobodilnega gibanja in kronologija najhujših preizkušenj Kogovčanov v zadnjih dneh vojne. S poglavjem o povojni zgodovini Koga – o gospodarskih, socialnih in političnih razmerah v novi Jugoslaviji se zaključí strogo kronološki del knjige.

V problemskem delu so najprej predstavljene hranilnice in zadruge, ki so krepile gospodarsko moč Kogovčanov od začetka 20. stoletja dalje, po vojni pa so dobile nov smisel in kontekst. Problemski del prekinjata dve tipični kroniki – prva pokriva pomembnejše dogodke do 2. svetovne vojne in druga dogodke po njej (do leta 2008).

Poglavje o kulturnozgodovinskih spomenikih, pomnikih in obeležjih se smiselno nadaljuje v izčrpen pregled zgodovine cerkve Sv. Bolfenka in cerkveno kroniko z biografskim dodatkom (podatki o duhovnikih, rojenih v župniji, kogovskih župnikih in ključarjih).

Obsežen pregled šolstva na Kogu in pregledno členjen zapis o kulturnih ustanovah in društvih zaključujeta problemski del knjige.

V zadnjem – biografskem delu knjige je avtor s krajšimi zapisi o znanih in slavnih rojakih z različnih področij delovanja postavil dober temelj kogovskemu biografskemu leksikonu, ki ga je seveda smiselno nadaljevati – v knjižni ali elektronski obliki.

Kog je skrbno napisana knjiga. Vestno citiranje bralca usmerja na obsežen korpus virov (pisnih, ustnih) in literature, ki je naveden na koncu knjige. Zlasti uporaba pričevanj in objava dnevniških zapisov je v primeru pisanja takšne krajevne zgodovine dragocenost, vredna omembe in pohvale. Z vsakim letom je namreč med nami manj ljudi, ki so bili sopotniki prelomnih dogodkov viharnega 20. stoletja in akterji že skoraj pozabljenega preleškega vsakdana, ki sta ga modernizacija in razvoj skoraj do nespoznavnosti spremenila. Avtor je v posameznih poglavjih objavil tudi številne pisne vire (v transkripciji in prevodu) ter jih tako približal najširšemu krogu bralcev. Tonček Luskovič je svojemu Kogu in Kogovčanom s to knjigo postavil lep spomenik – naj jim bo popotnica za raziskovanje njihove preteklosti, avtorju pa spodbuda za nadaljevanje njegovega dela.

Aleksander Žižek

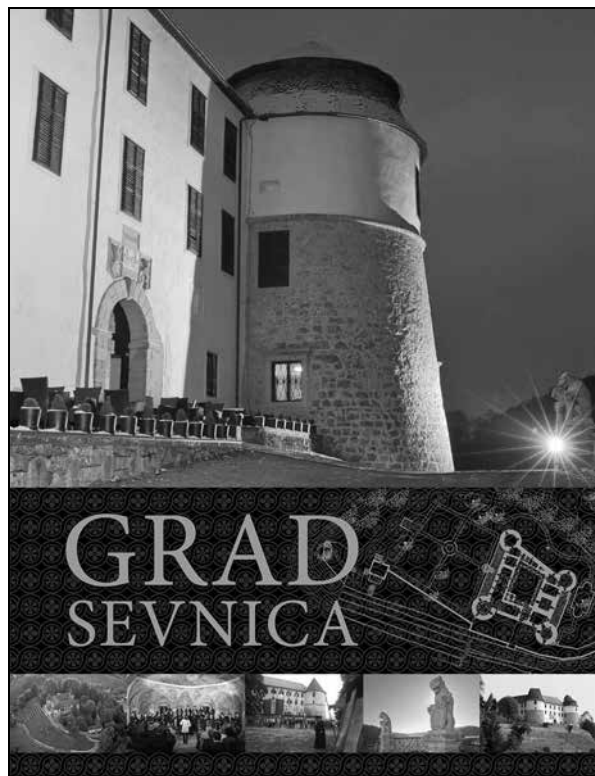
Grad Sevnica (ur. Oskar Zoran Zelič). Sevnica : Društvo Trg, 2011, 367 strani.

Če bi učiteljica pri pouku vprašala četrtošolčka Janeza, ali ji lahko našteje nekaj kvalitetnih stvari, ji ta, po nekajminutnem razmisleku, zagotovo ne bi postregel z odgovorom, da bi to lahko bila najnovejša monografija o gradu Sevnica. Učiteljica in

Janezek sta danes namreč neke vrste sinonim za vic, medtem ko omenjena monografija ni. Iz tega sledi logičen sklep, da je slednja vse prej kot nekvalitetna. Pa še kako res je.

Vsebinsko zastaviti in objaviti popoln krajevni zbornik ali monografijo o natančno določenem profanem ali sakralnem objektu, še zdaleč ni enostavna naloga. V dokaz temu imamo od konca druge svetovne vojne na tem področju kopico neuspešnih poskusov, pri čemer pa je v zadnjih letih opaziti, da se njihova kvaliteta vendarle dviguje, kar v manjši meri lahko pripišemo tudi večjemu številu tovrstnih izdaj. Z ustanovitvijo novih občin se je namreč pri posameznikih v Sloveniji okrepila pripadnost na lokalni ravni in posledično tudi potreba po obelodanjenju tako pomembnih kot tistih nekoliko manj pomembnih črtic iz lokalne zgodovine in sorodnih ved. Glavna zamera nekoliko manj posrečenim izdajam gre na račun predvsem površne izbire strokovnih sodelavcev ter vsebinske razdelitve oz. obsega, namenjenega posameznim zgodovinskim obdobjem ali vsebinam. Nekaj sto strani obsegajoče delo o krajevni zgodovini, v katerem je večina črnila namenjenega dogodkom iz sodobne zgodovine ter po možnosti še oceni zgodovinske vloge še živečih lokalnih veljakov, ne dosega standardov kvalitete, potrebnih za objavo tovrstnih del.

Že na osnovi zgoraj zapisanega je mogoče ugotoviti, da recept za popolno monografijo ali zbornik ni kakšen sodoben mit ali davno izgubljen skrivnost. Za to sta pomembni dve osnovni sestavini, in

sicer kompetentni in sposobni strokovni sodelavci ter sorazmerna razdelitev vsebine po zgodovinskih obdobjih, dogodkih ali čem podobnem. Obe pa morata seveda biti dobro premešani v osnovi, imenovani finančna sredstva. Danes v času gospodarske krize zadostne osnove ni ravno v izobilju, zato si kvalitetno pripravljene zborniki zaslužijo še posebno priznanje. Monografija o gradu Sevnica je dober primer kvalitetne tovrstne publikacije. Če popolnost sama po sebi ne bi bila neskončna in zatorej nedosegljiva, potem bi ga lahko z mirno vestjo umestili med slednje. Skupina dvanajstih strokovnjakov s področij zgodovine, umetnostne zgodovine, konservatorstva in naravoslovja je s pomočjo obilice originalnega arhivskega gradiva, sekundarnih virov, literature, ustnih pričevanj, stilno-kritične analize, terenskega dela in spominov na novo osvetlila osem stoletij pestre zgodovine gradu in njegove neposredne okolice, od njegove izgradnje v prvi polovici 13. stoletja do današnjih dni.

Že iz naslova knjige je mogoče sklepati, da so prispevki v večini obarvani zgodovinsko in umetnostnozgodovinsko.

Trije zgodovinarji (Miha Preinfalk, Tone Ravnikar in Lidija Slana) in ljubiteljski raziskovalec lokalne zgodovine (Oskar Zoran Zelič) so podrobno raziskali grad in njegove lastnike ter z njimi povezane peripetije, še posebej tiste v zvezi z lastništvom omenjenega objekta in celotnega gospostva. Grad so dali zgraditi salzburški nadškofje, za njimi pa so ga imele v lastništvu tako plemiške kot neplemiške družine, tj. Mosconi, Draškovići, Sermagei, Händli pl. Rebenburgi, Ratzesbergi pl. Wartenburgi, Aussererji, Burdi, Spitzerji, Fischerji, Ankerni, Auerpergi, Wallhoffni, Weinbergerji in Arco-Zinnebergi. Že število lastnikov gradu dokazuje njegovo pestro zgodovino, ki je vsekakor vredna raziskovanja in prebiranja.

Pet umetnostnih zgodovinarjev (Igor Sapač, Vesna Bučić, Barbara Murovec, Daša Pahor in Simona Menoni) in krajinska zgodovinarica (Andreja Mihelčič) v svojih prispevkih natančno raziščejo in predstavijo stavbni razvoj gradu, freske z motivom štirih letnih časov, njegov interjer v prvi polovici 20. stoletja, Lutrovsko klet in tamkaj nahajajoče se znamenite freske ter nastanek, razvoj in izgled grajskega parka. Dobrodošla novost, vsaj kar se del o gradovih tiče, je zagotovo prispevek izpod peresa Dušana Klenovška o rastlinskem in živalskem svetu gradu in njegove neposredne okolice. Čeprav so opažanja potekala v zadnjih desetih letih, lahko z mirno vestjo trdimo, da so se našete rastlinske in živalske vrste tukaj nahajale tudi prej. Poznavanje sevniske preteklosti je s tem dobilo še en odtенок več. Nič manj originalen pa ni tudi avtobiografski prispevek konservatorja Viktorja Povšeta, ki je pred več kot tridesetimi leti ponovno odkril, zaščitil in retuširal baročne freske v gradu.

Vsebinski del monografije zaključuje še en prispevek Oskarja Zorana Zeliča, ki tokrat piše o gradu Sevnica kot razstavišču in kulturnemu središču. Nenazadnje je gradu ravno to najverjetneje omogočilo, da je preživel, in da opravlja vlogo, ki bi jo tudi drugi slovenski gradovi danes lahko oz. morali opravljati. Kot se spodobi, vsebuje monografija še uvodno besedo izdajatelja knjige, t.j. predsednice društva Trg Sevnica Brede Drenek Sotošek, ter besedo urednika Oskarja Zorana Zeliča. Znanstveno vrednost vseh prispevkov v monografiji sta potrdila zgodovinar Dejan Zadravec in umetnostni zgodovinar Matej Klemenčič. Vsi pravkar naštetih prispevki skupaj obsegajo 367 strani.

Kaj pomeni izdaja te monografije za nadaljnje raziskave gradu in njegove zgodovine? Tistim raziskovalcem, ki se ukvarjajo z raziskovanjem neznane iz lokalne ali grajske zgodovine, ta izdaja ne bo pogodu. Njihov obseg dela se bo namreč precej zmanjšal. Dobra vsebinska razdelitev dela ter pregledni in obenem zelo podrobni znanstveni prispevki avtorjev so bolj ali manj zakoličili potrebno znanje o zgodovini sevniskega gradu. Nekaterim drugim raziskovalcem pa bosta ravno kvaliteta in podrobnost razlog in motivacija za nove študije, ko bodo dodatno in še natančneje osvetlile ta objekt in njegovo neposredno okolico. Nekoliko prostora je ostalo še za raziskave gradu in z njim povezanih dogodkov v 16. stoletju, med drugim kmečkih uporov, turških vpadov, kužnih bolezni, vremenskih ujm itd. Prav tako bosta grad in gospostvo v prihodnosti zagotovo deležna še mikrozgodovinskih raziskav s področij demografske, gospodarske, socialne oz. družbene, verske, umetnostne in okoljske zgodovine.

Monografija o gradu Sevnica je trenutno najboljše zbornik s tovrstno vsebino na slovenskem knjižnem trgu. Predstavlja pomemben prispevek k poznavanju ne samo zgodovine in umetnostne zgodovine omenjenega gradu in njegove neposredne okolice, temveč tudi gosposočinske, plemiške, ekonomske in arhitekturne zgodovine jugovzhodnega dela slovenske Štajerske. S svojo vsebinsko zasnovi in znanstveno kvaliteto prispevkov pa je primerna tudi kot vzorec za prihodnja dela s podobno vsebino. Njena cena je in ni visoka. 59 EUR je danes za marsikoga previsok znesek, ko gre za knjige z zelo omejeno vsebino oz. v tem primeru za zgodovino enega samega objekta. Na njeno višino je najverjetneje še najbolj vplivala zelo kvalitetna izdelava. Od platnic, papirja, vezave, do izjemno kvalitetnih reprodukcij slikovnega gradiva in načrtov. Višina avtorskih honorarjev sicer ni znana, zagotovo pa niso primerljivi s kvaliteto prispevkov. Če bi bili, bi se monografijo danes tržilo po precej višji ceni. Torej je vredna svojega denarja.

Dejan Zadravec